

Sygn. akt V KK 347/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Marek Siwek

Protokolant Małgorzata Czarторыska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego
w sprawie **J. N.**

skazanego z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 57a § 1 kk, art. 157 § 2 k.k. w zw. z art.
57a § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 30 kwietnia 2021 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 13 stycznia 2020 r., sygn. akt IV Ka (...),

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 5 grudnia 2018 r., sygn. akt II K (...),

- 1. uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy
wyrok sądu I instancji i sprawę przekazuje Sądowi
Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania;**
- 2. zarządza zwrot skazanemu J. N. uiszczonej przez niego opłaty
od kasacji w kwocie 450 zł (czterysta pięćdziesiąt).**

UZASADNIENIE

J. N. został oskarżony o to, że:

1. nocą 3 kwietnia 2018 r. w G. na ul. (...), działając publicznie i bez powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego, uderzał E. K. pięścią i łokciem w twarz oraz kopnął w okolice klatki piersiowej powodując u niej w ten sposób obrażenia ciała w postaci stłuczenia nosa i klatki piersiowej po stronie lewej, złamania kości nosa bez przemieszczenia, złamania żeber VII i VIII po stronie lewej oraz pourazowych bólów głowy i klatki piersiowej, które to obrażenia naruszyły czynności dotkniętych narządów ciała na okres powyżej 7 dni,

tj. o czyn z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 57a § 1 k.k.;

2. nocą 3 kwietnia 2018 r. w G. na ul. (...), działając publicznie i bez powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego, uderzał K.K. pięścią, przewrócił na ziemię oraz kopał po całym ciele powodując u niego w ten sposób obrażenia w postaci powierzchownych stłuczeń policzka, kciuka i palca IV ręki lewej, które to obrażenia naruszyły czynności dotkniętych narządów ciała na okres do 7 dni,

tj. o czyn z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 57a § 1 k.k.;

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 5 grudnia 2018 r.:

1. oskarżonego J. N. uznał za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie I wyroku i za przestępstwo to na podstawie art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 57a § 1 k.k. wymierzył mu karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności;
2. oskarżonego J. N. uznał za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie II wyroku i za przestępstwo to na podstawie art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 57a § 1 k.k. wymierzył mu karę 2 (dwóch) miesięcy pozbawienia wolności;
3. na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę łączną 7 (siedmiu) miesięcy pozbawienia wolności;
4. na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonej E. K. kwoty 20 000,00 (dwudziestu tysięcy 00/100) złotych, w związku z

przypisaniem czynu opisanego w punkcie I wyroku z art. 157 § 1 k.k. w zw. art. 57a § 1 k.k.;

5. na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonej E. K. kwoty 932,84 (dziewięćset trzydzieści dwa 84/100) złotych, w związku z przypisaniem czynu opisanego w punkcie I wyroku z art. 157 § 1 k.k. w zw. art. 57a § 1 k.k.;
6. na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego K. K. kwoty 8 000,00 (ośmiu tysięcy 00/100) złotych.
7. na podstawie art. 627 k.p.k. zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa wydatki poniesione w sprawie oraz w oparciu o przepis art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23.06.1973r. o opłatach w sprawach karnych (t.j. Dz. U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223 ze zmianami) kwotę 180,00 (sto osiemdziesiąt 00/100) złotych tytułem opłaty.

Wyrok powyższy zaskarżył w całości oskarżony, zarzucając mu:

1. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 6 k.p.k. w zw. z art. 117 § 1 i 2 k.p.k. poprzez naruszenie prawa do obrony w następstwie przeprowadzenia rozprawy w dniu 5 grudnia 2018 r. bez prawidłowego zawiadomienia go o planowanej czynności, po której zamknięciu nastąpiło ogłoszenie wyroku, w następstwie czego nie mógł on przed Sądem złożyć wyjaśnień, zgłosić wniosków dowodowych i podjąć pojednania z pokrzywdzonymi;
2. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 4 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k. w art. 7 k.p.k. poprzez dowolną oraz sprzeczną z zasadami prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego i uznanie za niewiarygodne zeznań świadków innych niż pokrzywdzeni oraz wyjaśnień oskarżonego co do rzeczywistego przebiegu zdarzenia, w tym ustalenia przyczyny powstania konfliktu, a w konsekwencji rozstrzygnięcie niedających się usunąć wątpliwości wyłącznie na jego niekorzyść;
3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, który miał wpływ na jego treść poprzez uznanie, że oskarżony umyślnie

spowodował obrażenia ciała u pokrzywdzonej E. K., oraz że jego zachowanie miało charakter publiczny i działał bez powodu z jednoczesnym okazywaniem rażącego lekceważenia porządku prawnego;

4. rażącą niewspółmierność orzeczonej kary łącznej 7 miesięcy pozbawienia wolności, podczas gdy w oparciu o ustalony stan faktyczny, a także mając na względzie dyrektywy sądowego wymiaru kary oraz zasadę prymatu kar wolnościowych, przy uwzględnieniu okoliczności osobistych dotyczących oskarżonego, adekwatna byłaby kara 3 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym, a w przypadku kary pozbawienia wolności nie wyższa niż 1 miesiąc oraz niesłuszne orzeczenie zadośćuczynienia i odszkodowania w tak wysokim wymiarze;
5. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, który miał wpływ na jego treść poprzez niezasadne uznanie, że w stosunku do skarżonego nie zachodzi pozytywna prognoza kryminologiczna uzasadniająca warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności z uwagi na prowadzenie innego postępowania, pomimo że w tym postępowaniu oskarżony korzystał w dacie czynu objętego niniejszym postępowaniem z domniemania niewinności, jest osobą młodocianą oraz zdolną do refleksji co do potrzeby zmiany stylu życia, którą w pierwszej kolejności należy wychować, zwłaszcza że ma już rodzinę, dziecko, żonę, pracuje zawodowo i nie prowadzi takiego trybu życia, który mógłby stanowić oznakę demoralizacji.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty oskarżony wniósł o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;

ewentualnie

- zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie odmiennie co do istoty sprawy poprzez wymierzenie kary 3 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym z jednoczesnym wydatnym zmniejszeniem zadośćuczynienia i odszkodowania;

- zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie odmiennie co do istoty sprawy poprzez obniżenie wymiaru kary do 1 miesiąca pozbawienia wolności z jednoczesnym zastosowaniem warunkowego zawieszenia wykonania kary na okres próby 2 lat oraz wydatnym zmniejszeniem zadośćuczynienia i odszkodowania.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 13 stycznia 2020 r. utrzymał zaskarżony wyrok w mocy, obciążając oskarżonego kosztami postępowania odwoławczego.

Od powyższego wyroku kasację wniósł obrońca skazanego, zaskarżając go w całości na jego korzyść, zarzucając:

1. rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 4 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez brak należytego rozpoznania przez Sąd Okręgowy wniosków i zarzutów sformułowanych w apelacji oraz bezkrytyczne zaaprobowanie i przyjęcie za własną dokonanej przez Sąd Rejonowy dowolnej oraz sprzecznej z zasadami prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego oceny materiału dowodowego w zakresie dowodu z wyjaśnień oskarżonego, zeznań świadków N. B., R. R., A. W., Ł.G. oraz nagrania z monitoringu, skutkującą przyjęciem, że oskarżony działając bez powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego, uderzał E. K. pięścią i łokciem w twarz oraz kopął w okolice klatki piersiowej i uderzał K. K. pięścią, przewrócił go oraz kopął po całym ciele, podczas gdy z powyższych dowodów wynika, że oskarżony został wyraźnie sprowokowany przez agresywne zachowanie K. K., z którym doszło jedynie do szarpaniny, zaś E. K. uderzył wyłącznie przypadkiem próbując uderzyć K. K., a w konsekwencji rozstrzygnięcie niedających się usunąć wątpliwości wyłącznie na niekorzyść oskarżonego;
2. rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. w zw. z art. 117 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. poprzez brak należytego rozpoznania przez Sąd Okręgowy wniosków i zarzutów sformułowanych w apelacji co do przeprowadzenia rozprawy przed Sądem

Rejonowym w dniu 5 grudnia 2018 r. bez prawidłowego zawiadomienia oskarżonego o planowej czynności, bezpośrednio po której nastąpiło ogłoszenie wyroku, w wyniku czego oskarżony został pozbawiony możliwości zgłoszenia wniosków dowodowych i złożenia wyjaśnień przed Sądem, uczestnictwa w postępowaniu dowodowym, w tym realizowanego poprzez zadawanie pytań przesłuchiwanym świadkom oraz inicjowanie bezpośredniego przesłuchania świadków przed sądem, a w konsekwencji naruszenie prawa oskarżonego do obrony, którą mógł doprowadzić do wykazania okoliczności istotnych z punktu widzenia kwalifikacji prawnej oraz winy, a nadto utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego, który jest rażąco niesprawiedliwy;

3. rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. w zw. z art. 452 § 2 i 3 k.p.k. poprzez bezzasadne oddalenie przez Sąd Okręgowy na rozprawie odwoławczej 13 stycznia 2020 r. wniosków dowodowych zgłoszonych przez obrońcę oskarżonego o przesłuchanie świadków, w sytuacji gdy realizacja wniosku miała szanse umniejszyć negatywne skutki pogwałcenia prawa oskarżonego do obrony w toku postępowania przed Sądem Rejonowym i pozwolić na wyjaśnienie wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności, w tym zachowania oskarżonego i pokrzywdzonych, przebiegu zdarzenia, nie zmierzała do przewlekłości postępowania, zwłaszcza, że wniosek dotyczył przesłuchania świadków wskazanych w akcie oskarżenia do bezpośredniego przesłuchania przed sądem, tym bardziej, że przeprowadzenie przez Sąd Odwoławczy postępowania dowodowego w tym zakresie było dopuszczalne i pożądanе ze względu na możliwość wykazania czy czyn zabroniony w kształcie przyjętym przez Sąd Rejonowy został rzeczywiście popełniony;
4. rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a to art. 182 § 3 k.p.k. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych w oparciu o zeznania świadka R. R. (obecnie N.) złożone w postępowaniu przygotowawczym, która w dacie procedowania przez Sąd Rejonowy była konkubiną oskarżonego, a w dacie procedowania przez Sąd Okręgowy żoną oskarżonego, co gwarantowało jej prawo do odmowy składania zeznań po udzieleniu stosownego pouczenia, którego na etapie postępowania

przygotowawczego nie otrzymała, przy jednoczesnym braku wyjaśnienia przez Sąd Okręgowy, a wcześniej Sąd Rejonowy czy świadek chce zeznawać.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w S. w całości i poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego w G. w całości i przekazanie sprawy oskarżonego do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji;

ewentualnie

- uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w S. w całości i przekazanie sprawy oskarżonego do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji.

Prokurator w odpowiedzi na kasację wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej, zaś na rozprawie kasacyjnej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanego nim wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy jest zasadna w zakresie zarzutów rażącej obrazy art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 6 k.p.k. w zw. z art. 117 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. w zw. z art. 452 § 2 i 3 k.p.k.

Zgodzić się należy z zarzutem obrońcy, iż Sąd odwoławczy dokonał nierzetelnej kontroli instancyjnej podniesionego w apelacji oskarżonego zarzutu obrazy art. 6 k.p.k. w zw. z art. 117 § 1 i 2 k.p.k., polegającej na przeprowadzeniu przez Sąd I instancji rozprawy i wydaniu wyroku pod nieobecność oskarżonego, który nie był powiadomiony o jej terminie. Z akt sprawy wynika bowiem – jak trafnie podnosi skarżący – iż zawiadomienie o terminie rozprawy zostało przesłane na błędny adres i z tego względu nie zostało odebrane przez oskarżonego, który wyrażał wolę uczestnictwa w niej. Sąd odwoławczy dostrzegł wprawdzie uchybienie Sądowi I instancji, jednakże błędnie uznał, iż nie mogło ono mieć wpływu na treść wyroku. Z argumentacji oskarżonego zawartej w uzasadnieniu apelacji wynika, iż brak zawiadomienia o rozprawie uniemożliwił mu aktywny w niej udział, polegający na złożeniu wyjaśnień, przedstawieniu wniosków dowodowych, zadawaniu pytań

świadkom, czy też podjęciu próby pojednania się z pokrzywdzonymi. W ocenie oskarżonego jego nieobecność na rozprawie spowodowała „że ocena zdarzenia, jak została wyrażona w uzasadnieniu stała się jednostronna”. Sąd *a quo* dokonując oceny dowodów i ustaleń faktycznych w sprawie pominął bądź nie docenił szeregu okoliczności dla niego korzystnych, co skutkowało błędnym ustaleniem braku po jego stronie dodatniej prognozy społecznej i wymiarem bezwzględnej kary pozbawienia wolności oraz ustaleniem nieodpowiednich kwot zadośćuczynienia i odszkodowania.

W świetle przytoczonej racjonalnej argumentacji za błędne uznać należy stanowisko wyrażone przez Sąd *ad quem*, iż oskarżony nie wykazał, że jego udział w rozprawie mógłby doprowadzić do wydania orzeczenia o odmiennej treści, w szczególności w zakresie rozstrzygnięcia o karze.

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, iż art. 391 § 1 k.p.k. w sposób jednoznaczny gwarantuje oskarżonemu prawo do udziału w rozprawie, które to uprawnienie jest filarem zasady prawa do obrony wyrażonej w art. 6 k.p.k. i art. 42 ust. 2 Konstytucji RP. Zapewnienie realizacji tego prawa przez oskarżonego jest warunkiem *sine qua non* rzetelnego procesu sądowego wyrażonego w art. 6 ust. 3 lit. d Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, który chroni zasadę, zgodnie z którą przed skazaniem oskarżonego wszystkie dowody przeciwko niemu muszą zasadniczo zostać przedstawione w jego obecności na jawnej rozprawie z uwzględnieniem zasady kontradyktoryjności. Wyjątki od tejże zasady są możliwe, lecz nie mogą naruszać prawa do obrony, które – co do zasady – wymaga, by oskarżony miał odpowiednią i właściwą możliwość zakwestionowania zeznań i przesłuchania świadka zeznającego przeciwko niemu, czy to w chwili składania przez świadka swych zeznań, czy też na późniejszym etapie postępowania (wyrok ETPC z 17.04.2012 r., 43609/07, FAŃROWICZ v. POLSKA, LEX nr 1147991).

Przeprowadzając postępowanie dowodowe pod nieobecność oskarżonego, który nie był prawidłowo zawiadomiony o jej terminie, Sąd I instancji rażąco naruszył powołane przepisy, a także art. 117 § 1 i 2 k.p.k., które to uchybienie w następstwie kontroli instancyjnej winno skutkować uchyleniem wyroku i przekazaniem sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania. Uznając

stwierdzone rażące i istotne uchybienie Sądu *a quo* za niemające wpływu na treść wyroku, sąd odwoławczy rażąco naruszył treść art. 433 § 2 k.p.k.

Trafnie podnosi też autor kasacji, iż uchybienie Sądu I instancji mogło być konwalidowane w postępowaniu odwoławczym poprzez ponowne przeprowadzenie dowodów zawnioskowanych przez obrońcę w obecności oskarżonego, który stawiał się na rozprawę. W następstwie oddalenia złożonych wniosków dowodowych nastąpiło przeniesienie uchybień Sądu I instancji do postępowania odwoławczego. Ponadto, Sąd odwoławczy oddalając wnioski obrońcy zmierzające do zapewnienia oskarżonemu realizacji przysługujących mu uprawnień i zapewnienia podstawowych standardów rzetelnego procesu, rażąco naruszył art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k., uznając je za zmierzające w sposób oczywisty do przedłużenia postępowania.

Mając na względzie fakt, iż zarówno w postępowaniu przed Sądem I instancji, jak i na rozprawie odwoławczej doszło do rażącego naruszenia przysługującego oskarżonemu prawa do obrony oraz rażącego naruszenia podstawowych standardów rzetelnego procesu sądowego, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G. i sprawę przekazał temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Z uwagi na treść rozstrzygnięcia, przedwczesne są pozostałe zarzuty podniesione w kasacji przez obrońcę.